

ISSN: 2181-9416

ЮРИСТ АХБОРОТНОМАСИ

ВЕСТНИК ЮРИСТА * LAWYER HERALD

ҲУҚУҚИЙ, ИЖТИМОИЙ, ИЛМИЙ-АМАЛИЙ ЖУРНАЛ

CYBERLENINKA

НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ
БИБЛИОТЕКА
LIBRARY.RU

ISSN 2181-9416
Doi Journal 10.26739/2181-9416

ЮРИСТ АХБОРОТНОМАСИ

4 СОН, 4 ЖИЛД

ВЕСТНИК ЮРИСТА

НОМЕР 4, ВЫПУСК 4

LAWYER HERALD

VOLUME 4, ISSUE 4

TOSHKENT-2024

Мундарижа

МЕҲНАТ ҲУҚУҚИ. ИЖТИМОЙ ТАЪМИНОТ ҲУҚУҚИ

1. RAXIMBERGANOVA Bonu Davlatnazarovna

MUDDATLI MEHNAT SHARTNOMASI BANDLIKNING NOTIPIK SHAKLI SIFATIDA..... 8

СУД ҲОКИМИЯТИ. ПРОКУРОР НАЗОРАТИ.

ҲУҚУҚНИ МУҲОҒАЗА ҚИЛИШ ФАОЛИЯТИНИ ТАШКИЛ ЭТИШ

2. АБДУОЛИМОВ Уринбой Худобердиевич

ЎЗБЕКИСТОН ВА ТУРКИЯ ПРОКУРАТУРА ОРГАНЛАРИ

РИВОЖЛАНИШИНИНГ РЕТРОСПЕКТИВ ТАҲЛИЛИ..... 15

ЖИНОЯТ ҲУҚУҚИ, ҲУҚУҚБУЗАРЛИКЛАРНИНГ ОЛДИНИ ОЛИШ.

КРИМИНОЛОГИЯ. ЖИНОЯТ-ИЖРОИЯ ҲУҚУҚИ

3. АБДУРАСУЛОВА Кумриниса Раимкуловна

КРИМИНОЛОГИЧЕСКАЯ ХАРАКТЕРИСТИКА И ПРОФИЛАКТИКА ПРЕСТУПНОСТИ
НЕСОВЕРШЕННОЛЕТНИХ..... 22

4. ТЎРАБАЕВА Зиёда Якубовна

ВОЯГА ЕТМАГАНЛАРНИ ЖАЗОНИ ЎТАШДАН МУДДАТИДАН ИЛГАРИ ШАРТЛИ
РАВИШДА ОЗОД ҚИЛИШ..... 32

5. ХАЙДАРОВ Шухратжон Джумаевич

КАСБ ЮЗАСИДАН ЎЗ ВАЗИФАЛАРИНИ ЛОЗИМ ДАРАЖАДА БАЖАРМАСЛИК
ЖИНОЯТИНИНГ СУБЪЕКТИ..... 44

6. КАРАКЕТОВА Дилноза Юлдашевна

БЕЗОРИЛИК ЖИНОЯТИ ОБЪЕКТИВ ТОМОНИ БЕЛГИЛАРИНИНГ ЎЗИГА ХОС
ХУСУСИЯТЛАРИ: ТАҲЛИЛ ВА ТАКЛИФ..... 52

7. TOSHEVA Maftuna Anvar qizi

QO'SHMACHILIK QILISH YOKI FONISHAXONA SAQLASH JINOYATINING
JINOYAT-HUQUQIY JIHATLARI..... 62

ЖИНОЯТ ПРОЦЕССИ. КРИМИНАЛИСТИКА,

ТЕЗКОР-ҚИДИРУВ ҲУҚУҚ ВА СУД ЭКСПЕРТИЗАСИ

8. ИМОМНАЗАРОВ Алишер Хасанович

ЖИНОЯТ ПРОЦЕССИДА КЎЗДАН КЕЧИРИШ: ЎЗБЕКИСТОН ВА ХОРИЖИЙ
МАМЛАКАТЛАР ҚОНУНЧИЛИГИ ҚИЁСИЙ-ҲУҚУҚИЙ ТАҲЛИЛИ..... 69

ХАЛҚАРО ҲУҚУҚ ВА ИНСОН ҲУҚУҚЛАРИ

9. РАСУЛОВ Журабек Абдусамиевич

ХАЛҚАРО МИГРАЦИЯ ҲУҚУҚИНИНГ ШАРТНОМАВИЙ МАНБАЛАРИ..... 79

10. АЗХОДЖАЕВА Роза Алтыновна

МЕЖДУНАРОДНО-ПРАВОВОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ ВОПРОСОВ БЕЗОПАСНОСТИ ГЕННО-
МОДИФИЦИРОВАННЫХ ПРОДУКТОВ И ИХ ВЛИЯНИЕ НА ЗДОРОВЬЕ ДЕТЕЙ..... 85

11. ХУДАЙБЕРДИЕВА Шоҳиста Акмал қизи ЎЗБЕКИСТОН ВА ТУРКИЯ ЎРТАСИДАГИ ҲАМКОРЛИКНИ ТАРТИБГА СОЛУВЧИ СИЁСИЙ СОҲАГА ОИД ХАЛҚАРО ШАРТНОМАЛАРНИНГ ЎЗИГА ХОС ХУСУСИЯТЛАРИ.....	92
12. РАХМОНКУЛОВА Нилуфар Ходжи-Акбаровна ЗАЩИТА ПРАВ ЖЕНЩИН: ОНЛАЙН ПЛАТФОРМЫ.....	99
13. ЕСЕМУРАТОВ Алишер Избасарович МИГРАНТЛАР ҲУҚУҚЛАРИНИ ҲИМОЯ ҚИЛИШНИНГ ЗАМОНАВИЙ КОНЦЕПЦИЯЛАРИ	108
14. ABDULLAYEVA Dilfuza МЕННАТ MUNOSABATLARIDA KAMSITISHGA YO'L QO'YMASLIK: XALQARO MENNAT STANDARTLARI VA MILLIY QONUNCHILIK.....	117
15. ТУРСУНОВ Ойбек РОЛЬ ЕВРОПЕЙСКОЙ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ КОМИССИИ В СФЕРЕ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ И ОХРАНЫ ТРАНСГРАНИЧНЫХ ВОДОТОКОВ.....	123

ҲУҚУҚИЙ АМАЛИЁТ ВА ХОРИЖИЙ ТАЖРИБА

16. UMARXANOVA Dildora Sharipxanovna AYOLLARNING ODIL SUDLOVGA ERISHISH DARAJASINI OSHIRISH: YEVROPA ITTIFOQI MAMLAKATLARI TAJRIBASI VA MILLIY AMALIYOT	128
17. YULDOSHBEKOV Avazbek Alisher o'g'li SOLIQ MASLANATCHILARI KASBIY JAVOBGARLIGINING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI.....	136
18. МЕЛИЕВ Худоёр КОРРУПЦИЯВИЙ ЖИНОЯТЧИЛИККА ИМКОН БЕРГАН ШАРТ-ШАРОИТЛАР.....	144

ЮРИСТ АХБОРОТНОМАСИ ВЕСТНИК ЮРИСТА LAWYER HERALD

ХАЛҚАРО ҲУҚУҚ ВА ИНСОН ҲУҚУҚЛАРИ

РАСУЛОВ Журабек Абдусамиевич

Тошкент давлат юридик университети Халқаро ҳуқуқ ва инсон ҳуқуқлари кафедраси мудири ўринбосари, юридик фанлар бўйича фалсафа доктори (PhD)
E-mail: rasulovjurabek1982@gmail.com

ХАЛҚАРО МИГРАЦИЯ ҲУҚУҚИНИНГ ШАРТНОМАВИЙ МАНБАЛАРИ

For citation (иктибос келтириш учун, для цитирования): РАСУЛОВ Ж.А. Халқаро миграция ҳуқуқининг шартномавий манбалари // Юрист ахборотномаси – Вестник юриста – Lawyer herald. № 4 (2024) Б. 79-84.

 4 (2024) DOI <http://dx.doi.org/10.26739/2181-9416-2024-4-9>

АННОТАЦИЯ

Мақолада халқаро миграция ҳуқуқи манбалари тизимининг ўзига хос жиҳатлари таҳлил қилинган. Муаллиф миграция масалаларини халқаро-ҳуқуқий тартибга солувчи нормаларнинг ривожланиши қандай содир бўлганлигини халқаро шартномалар таҳлили орқали кузатган ҳолда, XX асрнинг 50-йилларидан бошлаб бундай нормалар умумий хусусиятга эга бўлган ва халқаро ҳуқуқ манбалари тизимида алоҳида белгиланмаган, фақат вақт ўтиши билан улар алоҳида халқаро шартномаларда мустаҳкамлана борган, бу эса халқаро миграция муносабатларини тартибга солиш зарурати ортиб бораётганидан далолат беради, деган хулосага келади.

Калит сўзлар: халқаро миграция ҳуқуқи, халқаро шартнома, конвенция, БМТ.

RASULOV Jurabek

Deputy Head of Department at Tashkent State University of Law,
Doctor of Philosophy (PhD) in Law
E-mail: rasulovjurabek1982@gmail.com

CONVENTIONAL SOURCES OF INTERNATIONAL MIGRATION LAW¹

ANNOTATION

The article analyzes the features of the system of sources of international migration law. The author observed the development of international legal norms regulating migration issues. Since the 1950s, international treaty norms have been general in nature and are not defined

¹ This research was supported by a Marie Curie Research and Innovation Staff Exchange scheme within the “MARS: Non-Western Migration Regimes in a Global Perspective”, funded by the European Commission, Horizon Europe MSCA Staff Exchanges Programme (project number 101130177)

separately in the system of sources of international law. The author concludes that only over time were they enshrined in individual international agreements, which indicates a growing need to regulate international migration relations.

Keywords: international migration law, international treaty, convention, UN.

РАСУЛОВ Журабек Абдусамиевич
Заместитель заведующего кафедры
Международного права и прав человека
Ташкентского государственного юридического университета,
доктор философии по юридическим наукам (PhD)
E-mail: rasulovjurabek1982@gmail.com

ДОГОВОРНЫЕ ИСТОЧНИКИ МЕЖДУНАРОДНОГО МИГРАЦИОННОГО ПРАВА

АННОТАЦИЯ

В статье анализируются особенности системы источников международного миграционного права. Автор наблюдал, как происходило развитие международно-правовых норм, регулирующих вопросы миграции. С 50-х годов XX века международные договорные нормы носят общий характер и отдельно в системе источников международного права не определяются. Делается вывод, что лишь с течением времени они были закреплены в отдельных международных соглашениях, что свидетельствует о растущей необходимости регулирования международных миграционных отношений.

Ключевые слова: международное миграционное право, международный договор, конвенция, ООН.

Халқаро миграция муносабатлари субъектларининг хулқ-атвор қоидалари ифодаланган шакллар халқаро миграция ҳуқуқининг манбалари ҳисобланади. Қайд этиш лозимки, халқаро ҳуқуқ манбалари рўйхати бўйича халқаро ҳуқуқ доктринасида ягона фикрнинг мавжуд эмаслиги борасидаги муаммо халқаро миграция ҳуқуқига ҳам таллуқлидир. Кўпгина халқаро ҳуқуқшунослар (Г.И.Тункин [1], Ю.М.Колосов, Э.С.Кривчикова [2]) томонидан халқаро ҳуқуқнинг умумий манбалари сифатида қабул қилинган манбаларнинг тахминий рўйхати БМТ Халқаро Суди Статутининг 38-моддасида келтирилганлигини қайд этишади. Мазкур рўйхат халқаро конвенциялар, халқаро одатлар, ҳуқуқнинг умумий принциплари, суд қарорлари ва оммавий ҳуқуқ соҳасидаги энг малакали мутахассисларнинг таълимотларини ўз ичига олади. Аммо ёдда тутиш керакки, Статут функционал хусусиятга эга бўлиб, Халқаро Суд учун мажбурий бўлган қоидаларни белгилайди. Шунга кўра, унда кўрсатилган халқаро ҳуқуқ манбаларининг рўйхати тугал эмас ва у тўлдирилиши лозим.

Халқаро миграция ҳуқуқи учун фундаментал аҳамиятга эга бўлган халқаро ҳужжатлар орасида асосий ўринни Инсон ҳуқуқлари умумжаҳон декларацияси эгаллайди. Декларацияда миграцияга оид бўлган бир қатор ҳуқуқлар ҳам мустаҳкамланган: хусусан, ҳар бир инсоннинг эркин ҳаракатланиши ва ўзига ҳар бир давлат доирасида турар жой танлаш ҳуқуқи; ҳар қандай мамлакатни тарк этиш ҳуқуқи; бошқа мамлакатлардан бошпана излаш ва ушбу бошпанадан фойдаланиш ҳуқуқи ва ҳоказо [3].

Гарчи Декларация юридик жиҳатдан мажбурий шартнома эмас, балки БМТ Бош Ассамблеясининг резолюцияси сифатида қабул қилинган бўлса-да, у инсон ҳуқуқлари мустаҳкамлаган биринчи халқаро ҳужжат сифатида катта аҳамиятга эга. Шунинг ҳам таъкидлаш жоизки, Декларация қабул қилингандан сўнг унинг кўпгина принциплари юридик жиҳатдан мажбурий кучга эга бўлган ҳужжатларда мустаҳкамланди ва халқаро одат ҳуқуқи нормалари мақомига эга бўлди.

Қайд этилганидек, халқаро миграция ҳуқуқининг мустақил ҳуқуқ соҳасига

босқичма-босқич трансформацияси кузатилмоқда. Ушбу тенденцияни кўплаб халқаро ҳуқуқшунослар (Т.Алейникофф[4], В.Четейл[5,6,7], Р.Плендер[8], Г.Гудвин-Гилл[9], Р.Человинский, Р.Перрушу[10]) тан олишган. Шундай экан, халқаро миграция ҳуқуқи ўзига хос аниқ белгиланган манбалар тизимига эга, дейиш мумкин. Халқаро оммавий ҳуқуқ манбаларидан келиб чиққан ҳолда, халқаро миграция ҳуқуқининг манбалар тизимига халқаро шартнома, халқаро одат, халқаро суд органларининг (БМТ Халқаро суди ва Инсон ҳуқуқлари бўйича Европа суди) қарорлари, халқаро ташкилотларнинг ҳужжатлари, халқаро миграция ҳуқуқи таълимоти (доктринаси) киради. Халқаро миграция ҳуқуқининг нормалари уларни энг самарали тарзда қўллаш мақсадида ташкиллашган, яхлит тизимда кўриб чиқилиши керак. Буларнинг барчаси халқаро миграция ҳуқуқининг манбаларини чуқурроқ таҳлил қилиш ва уларни янада тизимлаштиришни тақозо этади.

Одамларнинг давлатлар ҳудудини ажратиб турувчи чегаралар орқали ҳаракатланишида намоён бўлувчи ташқи миграция халқаро ҳамжамият аъзоларидан ушбу жараённи у амалда бўладиган барча босқичларда ҳар томонлама тартибга солишни талаб қилди. Аҳолининг халқаро миграцияси ушбу жараёнда иштирок этаётган ҳар қандай алоҳида давлат ва умуман халқаро ҳамжамият фаолиятининг табиий таркибий қисми бўлиб, шунга мос равишда миллий ва халқаро-ҳуқуқий нормалар билан тартибга солинади.

Таъкидлаш жоизки, давлатлар, қоида тариқасида, тегишли миллий қонунчиликни ишлаб чиқишда мигрантлар ҳуқуқларига оид асосий халқаро стандартларга амал қиладилар. Шу мақсадда амалдаги миллий қонунлар ва бошқа норматив ҳужжатлар халқаро ҳуқуқнинг асосий норма ва принциплари талабларига мувофиқлаштирилмоқда. Шу билан бирга, халқаро-ҳуқуқий нормалар аксарият ҳолатларда мигрантлар манфаатларини давлатларнинг ички нормаларидан кўра кўпроқ ҳимоя қилишни кафолатлайди.

Мигрантлар билан боғлиқ халқаро-ҳуқуқий нормаларни шартли равишда **икки гуруҳга** бўлиш мумкин.

Биринчи гуруҳ барча шахсларга тааллуқли бўлган, аммо мигрантларга нисбатан алоҳида таъсир кўрсатадиган умумий қоидаларни ўз ичига олади. Бундай умумий нормалар, асосан, гуманитар характердаги турли шартномаларда мустаҳкамланган.

Ушбу шартномаларда кўзда тутилган ҳуқуқларнинг аксарияти шартномаларда иштирок этувчи давлатлар ҳудудида ёки юрисдикцияси остида бўлган барча инсонларга, шу жумладан, мигрантларга ҳам тақдим этилади. Мисол учун, оилавий ҳаёт ҳуқуқи ҳар кимга берилади, аммо бу ҳуқуқ мигрантларни ўз оилалари билан бирлаштириш масаласида тегишли ҳисобланади. Худди шундай тарзда, ҳар қандай шаклдаги камситишларга қарши нормалар ёки ғайриинсоний муомалани тақиқловчи нормаларга, меҳнат қилиш ҳуқуқига, эркин ҳаракатланиш ҳуқуқига ва шу кабиларга тааллуқлидир.

Иккинчи гуруҳга мигрантларга нисбатан қўллаш учун махсус ишлаб чиқилган нормалар киради. Улар сирасига турли тоифадаги мигрантларнинг ҳуқуқий мақоми, уларни фуқароликка қабул қилиш тартиби, ишга жойлашиш ва меҳнат шароитлари, ижтимоий ва пенсия таъминоти, мигрант оила аъзоларининг ҳуқуқий ҳолати ва шу каби қоидаларни белгиловчи халқаро-ҳуқуқий ҳужжатларни киритиш мумкин.

Мигрантлар билан боғлиқ ҳар иккала нормалар гуруҳининг ўзига хослиги шундаки, уларни бирлаштиришнинг асосий шакли халқаро ҳуқуқнинг ёзма манбаси – халқаро шартномадир, ва шунга кўра, нормаларнинг ўзини шартномавий деб тавсифлаш мумкин. Шу муносабат билан таъкидлаш жоизки, мигрантлар билан боғлиқ қоидалар иштирокчи-давлатлар учун мажбурий бўлган шартномаларда ҳам, уларни ишлаб чиқиш ва қабул қилишда иштирок этувчи давлатлар учун мажбурий бўлмаса-да, сиёсий ва ахлоқий кучга эга бўлган ҳамда кўплаб давлатларда қонун чиқарувчилар, давлат хизматчилари, судлар учун миллий миграция қонунчилигини ишлаб чиқиш ва шарҳлашда қўлланма бўлиб хизмат қиладиган турли тавсия ва резолюцияларда ҳам мавжуддир.

Халқаро миграциянинг ўзи инсоннинг асосий ҳуқуқларидан бири – эркин ҳаракатланиш ва яшаш жойини танлаш ҳуқуқининг амалий қўлланилиши ҳисобланади.

Шунга кўра, миграция жараёнларининг инсонпарварлик хусусиятларидан келиб чиқиб, уларни тартибга солишнинг ҳуқуқий асоси инсоннинг асосий ҳуқуқ ва эркинликлари тўғрисидаги халқаро шартномалардир, деб ҳисоблаш мумкин. Хусусан, инсоннинг ҳаракатланиш эркинлигига бўлган ҳуқуқларини юридик жиҳатдан мустаҳкамламай туриб, у ёки бу тарзда мигрантлар билан боғлиқ келишувларни ишлаб чиқиш мумкин эмас.

Шу муносабат билан аҳолининг ташқи миграцияси билан боғлиқ **ёзма манбалар** инсоннинг асосий ҳуқуқ ва эркинликларини мустаҳкамловчи *бирламчи* нормаларни ҳамда уларнинг мазмуни аниқлаштирувчи *иккиламчи* нормаларни ўз ичига олади.

Халқаро шартнома. 1969 йилги Халқаро шартномалар ҳуқуқи тўғрисидаги Вена конвенциясига кўра, халқаро шартномага қўйдагича таъриф берилади: “бир, икки ёки бир нечта ўзаро боғлиқ ҳужжатларда мавжуд бўлишидан ҳамда қандай номланишидан қатъи назар давлатлар ўртасида ёзма шаклда тузилган ва халқаро ҳуқуқ билан тартибга солинадиган халқаро битим” [11].

Миграциянинг турли масалалари бўйича халқаро ташкилотларнинг ташкил этилиши ва уларнинг фаолияти натижасида ушбу масалага оид конвенцияларни ишлаб чиқиш ва қабул қилиш ҳам фаоллашди. Шу ўринда, халқаро миграция ҳуқуқи соҳасидаги халқаро шартномалар орасида қочоқлар муаммоларини тартибга солишга оид халқаро шартномаларни қайд этмаслик мумкин эмас. 1951 йилги Қочоқлар мақоми тўғрисидаги конвенция ва унинг 1967 йилги Протоколи халқаро ҳимояга муҳтож бўлганлар учун ўзига хос ҳуқуқий режимни ўрнатадиган универсал шартномалар ҳисобланади. Ушбу ҳужжатларда қочоқлар ва бошпана изловчиларни таъқиб қилиш таҳдиди остида бўлган жойларга қайтаришни тақиқлаш (қайтариб юбормаслик ёки *non-refoulement* принципи), барча қочоқлар билан камситмасдан муносабатда бўлиш, улар билан муомалада бўлиш стандартлари, қочоқларнинг бошпана берган мамлакат олдидаги мажбуриятлари каби қоидалар мустаҳкамланди [12].

Миграция муносабатлари соҳасида инсон ҳуқуқ ва эркинликларини мустаҳкамлашга БМТнинг 1961 йилги Фуқаросизликни камайтириш тўғрисидаги конвенцияси [13], 1990 йилги Барча меҳнаткаш-мигрантлар ва уларнинг оила аъзоларининг ҳуқуқларини ҳимоя қилиш тўғрисидаги халқаро конвенцияси [14], ХМТнинг 1975 йилги Мигрант-ишчилар (қўшимча қоидалар) тўғрисидаги 143-конвенцияси [15] муҳим ҳисса қўшди.

БМТнинг Фуқаросизликни камайтириш тўғрисидаги конвенцияси фуқароликсизликни камайтириш ва бартараф этишга қаратилган бўлиб, иштирокчи-давлат, агар у томонидан шахсга фуқаролик берилмаса, ушбу шахс апатрид мақомига тушиб қолиши ёки аллақачон шундай мақомга тушиб қолган шахсга фуқароликни беришга мажбур бўлган асослар рўйхатини, шунингдек, шахс фуқароликдан маҳрум этилиши мумкин бўлган ҳолатларни ҳам белгилайди [13].

1990 йилги Барча меҳнаткаш-мигрантлар ва уларнинг оила аъзоларининг ҳуқуқларини ҳимоя қилиш тўғрисидаги халқаро конвенциянинг асосий мақсади меҳнаткаш-мигрантлар ўртасида инсон ҳуқуқларига ҳурматни кучайтириш, уларга нисбатан нафақат ишчи, балки шахс сифатида ҳам муносабатда бўлишдан иборат. Конвенция мигрантлар учун янги ҳуқуқларни белгиламайди, балки мигрантлар ва қабул қилувчи давлат фуқаролари учун тенг муомала ва тенг меҳнат шароитларини таъминлашга қаратилган. У барча мигрантлар ҳуқуқларининг ҳимоя қилиниши зарурлигига оид устувор қарашга таянади ва қонуний мигрантлар ноқонуний мигрантларга нисбатан кўпроқ ҳуқуқлардан фойдаланиши кераклигини тан олади. Шу билан бирга, ноқонуний мигрантлар учун ҳам инсоннинг асосий ҳуқуқлари ҳурмат қилиниши кераклигини таъкидлайди [14].

Шу билан бирга, Конвенция меҳнаткаш-мигрантлар ва уларнинг оила аъзоларининг ноқонуний ёки яширин тарзда кўчиш ҳаракатларини аниқлаш ва олдини олиш чораларини кўришни таклиф қилади, хусусан:

нотўғри маълумотларни тарқатиш, шунингдек, одамларни ноқонуний миграцияга ундашга қарши курашиш;

ноқонуний миграцияни ташкил этувчи, амалга оширувчи ёки ташкил этишга қўмаклашувчи жисмоний шахслар, гуруҳлар ёки юридик шахсларга нисбатан, шу жумладан ноқонуний мигрантларнинг иш берувчиларига нисбатан чора кўриш йўли билан жазо чораларини қўллаш [14].

Иштирокчи давлатлар томонидан конвенция қоидаларининг бажарилишини назорат қилиш учун Барча меҳнаткаш-мигрантлар ва уларнинг оила аъзоларининг ҳуқуқларини ҳимоя қилиш бўйича қўмита ташкил этилган. Қўмита юксак ахлоқий фазилатларга, холисликка ва конвенцияда назарда тутилган соҳада юқори малакага эга бўлган ўн тўрт нафар экспертдан иборат тарзда шакллантирилади.

Қўмита Конвенция қоидаларига иштирокчи-давлатларининг риоя қилишига оид масалалар бўйича ҳисоботларини кўриб чиқади. Конвенциянинг 73-моддасига мувофиқ, иштирокчи-давлат Конвенцияда эътироф этилган ҳуқуқларни таъминлаш бўйича кўрган чоралари ва ушбу ҳуқуқлардан фойдаланишда эришилган ютуқлар тўғрисида Конвенция ушбу давлат учун кучга кирганидан кейин бир йил ичида дастлабки ҳисоботни тақдим этишлари шарт. Кейинги ҳисоботлар эса ҳар беш йилда бир марта топширилади.

Конвенциянинг 77-моддаси Қўмитага унинг юрисдикцияси остидаги шахсларнинг Конвенцияда мустаҳкамланган ҳуқуқлари иштирокчи-давлатлар томонидан бузилаётганлиги тўғрисидаги индивидуал шикоятларини кўриб чиқиш ҳуқуқини беради. Бундай ҳуқуқ фақат иштирокчи-давлат Қўмитанинг бундай шикоятларни кўриб чиқиш бўйича ваколатини тан олиш тўғрисида маълум қилгандагини вужудга келади [14].

Ушбу Конвенция 2003 йил 14 мартда Сальвадор ва Гватемала давлатлари томонидан ратификация қилингандан сўнг 2003 йил 1 июлдан кучга кирган.

Бундан ташқари, халқаро ҳамжамият айни пайтда ноқонуний миграцияга қарши самарали кураш олиб бориш учун катта саъй-ҳаракатларни амалга оширмоқда. Бу муаммо БМТ доирасида халқаро жиноятчиликка қарши кураш бўйича халқаро-ҳуқуқий ҳужжатларни ишлаб чиқишда кенг эътиборга олинган. Бунинг ёрқин мисоли сифатида 2000 йилда қабул қилинган БМТнинг Трансмиллий уюшган жиноятчиликка қарши конвенцияси ва унинг иккита протоколи: Мигрантларни қуруқлик, денгиз ва ҳаво орқали ноқонуний ташишга қарши протокол ҳамда Одам савдосининг, айниқса аёллар ва болалар савдосининг олдини олиш ҳамда унга чек қўйиш ва унинг учун жазолаш ҳақидаги протоколни кўрсатиш мумкин [16].

Хулоса ўрнида қайд этиш мумкинки, юқорида санаб ўтилган энг муҳим халқаро шартномалар XX асрнинг 50-йилларидан буён бугунги кунга қадар халқаро миграцияга оид нормаларнинг ривожланиши қандай содир бўлганлигини кузатиш имконини беради. Дастлаб бундай нормалар умумий хусусиятга эга бўлиб, халқаро ҳуқуқ манбалари тизимида алоҳида белгиланмаган эди. Фақат вақт ўтиши билан улар алоҳида халқаро шартномаларда мустаҳкамлана борди ва бу халқаро миграция муносабатларини тартибга солиш зарурати ортиб бораётганидан далолат беради.

Иқтибослар/Сноски/References:

1. Тункин, Г.И. Теория международного права: монография / Г.И. Тункин; под общ. ред. проф. Л. Н. Шестакова. - Москва: ИКД «Зерцало-М», 2016. - 416 с.
2. Международное право: учебник для вузов / Ю.М. Колосов, Э.С. Кривчикова, Д.В. Иванов; отв. ред. Ю.М. Колосов, Э.С. Кривчикова; МГИМО(У) МИД РФ. – М.: Международные отношения, 2000. – 720 с.
3. Universal Declaration of Human Rights / <https://www.un.org/en/about-us/universal-declaration-of-human-rights>;
4. Aleinikoff T.A. and Chetail V. Migration and International Legal Norms. TMC Asser Press. 2003.
5. Chetail V. International Migration Law. Oxford University Press. 2019.
6. Chetail V. Globalization, Migration and Human Rights: International Law Under Review. Bruylant. 2007;

7. Chetail V. International Law and Migration. Edward Elgar Publishing. 2016.
8. PLENDER, R. (1972). International migration law. Leiden, Sijthoff. <http://catalog.hathitrust.org/api/volumes/oclc/595402.html>.
9. Goodwin-Gill G.S. and Weckel P. Migration and Refugee Protection in the 21st Century: International Legal Aspects. Hague Academy of International Law. Martinus Nijhoff. 2015.
10. Cholewinski R., Perruchoud R., and MacDonald E. International Migration Law: Developing Paradigms and Key Challenges. TMC Asser Press. 2007.
11. Vienna Convention on the Law of Treaties / Done at Vienna on 23 May 1969. Entered into force on 27 January 1980. United Nations, Treaty Series, vol. 1155, p. 331. // URL: https://legal.un.org/ilc/texts/instruments/english/conventions/1_1_1969.pdf;
12. Convention and Protocol Relating to the Status of Refugees // URL: <https://www.unhcr.org/media/convention-and-protocol-relating-status-refugees>
13. Convention on the reduction of statelessness // URL: https://www.unhcr.org/ibelong/wp-content/uploads/1961-Convention-on-the-reduction-of-Statelessness_ENG.pdf;
14. International Convention on the Protection of the Rights of All Migrant Workers and Members of Their Families // URL: <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/international-convention-protection-rights-all-migrant-workers>;
15. Migrant Workers (Supplementary Provisions) Convention, 1975 (№143) // URL: https://normlex.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=NORMLEXPUB:12100:0::NO:12100:P12100_INSTRUMENT_ID:312288:NO;
16. United Nations Convention against transnational organized crime and the protocols thereto // URL: https://www.unodc.org/documents/middleeastandnorthafrica/organised-crime/UNITED_NATIONS_CONVENTION_AGAINST_TRANSNATIONAL_ORGANIZED_CRIME_AND_THE_PROTOCOLS_THERETO.pdf.